

L'INSTITUT D'ARCHÉOLOGIE DE IAȘI

L'Institut d'archéologie de Iași a été fondé (1990) comme suite de la transformation de la Section d'histoire ancienne et d'archéologie de l'Institut d'histoire et d'archéologie « A. D. Xenopol » (depuis 1940) dans une institution autonome de recherches. Il continue la tradition des recherches d'histoire ancienne nationale et universelle du Centre universitaire et académique de Iași, illustré le long des décennies par l'activité de pas mal de professeurs et chercheurs comme Teohari Antonescu, Orest Tafrați, Paul Nicoreescu, Radu Vulpe et Dimitrie Tudor, et les dernières années par le professeur Mircea Petrescu-Dimbovița et les regrettés Nicolae Gostar, Eugenia Neamțu et Adrian Florescu.

L'Institut d'archéologie de Iași, ayant pour directeur le docteur Dan Gh. Teodor et pour secrétaire scientifique le docteur Ion Ioniță, est organisé dans des secteurs de recherche et annexes de la recherche comme suit : I — le Secteur de préhistoire, dirigé par le chercheur scientifique principal, docteur V. Chirica ; II — le Secteur d'histoire ancienne dirigé par le chercheur scientifique principal, docteur S. Sanie ; III — le Secteur d'archéologie pour la période daco-romaine, dirigé par le chercheur scientifique principal, docteur I. Ioniță ; IV — le Secteur d'archéologie pour la haut Moyen Âge, dirigé par le chercheur scientifique principal, docteur D. Gh. Teodor ; V — le Secteur d'archéologie du Moyen Âge, dirigé par le chercheur scientifique principal, docteur V. Spinei. De plus il y a un cabinet de dessin, un laboratoire pour restaurer les objets archéologiques et la bibliothèque de spécialité avec environ 30 000 volumes.

L'Institut d'archéologie de Iași fait éditer la revue „Archéologie de la Moldavie” : vol. I (1961) — vol. XIII (1990), vol. XIV (1991) et XV (1992) (sous presse). De même, il fait paraître, en langues étrangères, le supplément de cette revue, qui donne la série „Bibliotheca Archaeologica Iassiensis”, I—II, Iași, 1987, III, 1989, IV, 1991, où l'on a publié des ouvrages monographiques et des recueils d'études. L'Institut fait un utile échange de publications avec environ 300 instituts du même type de l'étranger.

Comme objectifs prioritaires l'Institut d'Archéologie de Iași s'est fixé la réalisation de recherches archéologiques complexes et la publication de leurs résultats, la coordination et la planification des investigations archéologiques pour tout l'espace est-carpatique du pays, le développement des études d'histoire ancienne, du haut Moyen Âge et du Moyen Âge, la formation des cadres de spécialité dans ce domaine. Les préoccupations thématiques actuelles visent la recherche par excellence de l'évolution de l'habitat humain à partir des temps les plus reculés (depuis le paléolithique, le néolithique), de la civilisation traço-géto-dace, romaine et byzantine, de l'ethnogenèse roumaine, la civilisation du haut Moyen Âge et des XIIe—XIVe siècles des régions est-carpathiques de la

Roumanie, ainsi que d'importants aspects, d'intérêt national, qui concernent l'histoire ancienne et féodale de l'espace roumain en entier. Dans le cadre de l'Institut se développent, également, des recherches numismatiques, d'épigraphie greco-latine, de byzantinologie, paléobotaniques etc.

L'Institut se trouve en étroite collaboration avec la Faculté d'histoire de l'Université de Iași, coopérant pour l'organisation des fouilles archéologiques et les sessions scientifiques, coordonnant la pratique archéologique des étudiants en chantiers de fouilles, l'élaboration des travaux de diplôme, et dirige, par le truchement de ses spécialistes, des thèses de doctorat, pour les spécialités suivantes : l'histoire ancienne de la Roumanie (dr. D. Gh. Teodor), histoire antique et universelle (dr. S. Sanie), l'archéologie de l'époque des migrations (dr. I. Ioniță,) l'archéologie médiévale (dr. V. Spinei). Quelques-uns des membres de l'Institut sont chargés de cours et séminaires d'archéologie, numismatique, histoire ancienne et médiévale à la Faculté d'histoire de l'Université de Iași.

Dans l'Institut travaillent à présent les chercheurs : dr. D. Gh. Teodor, dr. Ion Ioniță, dr. Silviu Sanie, dr. Silvia Teodor, dr. Victor Spinei, dr. Vasile Chirica, dr. Virgil Mihăilescu-Birliba, dr. Constantin Iconomu, Marilena Florescu, Stela Cheptea, Rodica Popovici, Emil Emami, Dan Monah, Magda Mantu, Felicia Monah, Costel Chiriac, Costică Asăvoaie et 7 cadres auxiliaires (bibliothécaire, dessinatrices, restaurateurs, dactylographes).

Les chercheurs de l'Institut ont fait le long des années des fouilles archéologiques dans pas mal d'objectifs parmi lesquels les plus importants sont : Mitoc—Botoșani (paléolithique), Trușești—Botoșani, Cucuteni et Scinteia—Iași, Poduri—Bacău (néo-énéolithique), Cîndești—Vrancea, Gîrbovăț—Galați (l'époque du bronze), Sîncești, Lozna et Cucorăni—Botoșani, Lunca Ciurii et Cotnari—Iași, Poiana—Galați (l'époque du Hallstatt et du La Tène), Dumbrava—Iași, Pietra Neamț, Barboși—Galați (la période géto-dace et romaine), Văleni et Tîrziă—Neamț, Băiceni et Lețcani—Iași, Miorcani—Botoșani (la période du IIe—IVe siècles ap. J. Ch.), Suceava, Botoșana et Dolhasca—Suceava, Dodești, Epurenii et Birlălești—Vaslui, Hlincea—Iași, Lozna—Străteni, Fundu Herții et Dersca—Botoșani, Borniș—Neamț (la période du Ve—XIe siècles ap. J. Ch.), Hudum—Botoșani, Birlad—Vaslui, Baia, Siret—Suceava, Hirău—Iași (la période du XIIe—XIVe siècles).

L'Institut déploie son activité sous l'égide de l'Académie Roumaine. Adresse : Iași, 18, rue Lascăr Catargi, code 6600, téléphone 15603.

DAN GH. TEODOR

PROFESORUL DUMITRU BERCIU LA 85 DE ANI

Profesorul doctor docent Dumitru Berciu, om de știință de mare renume pe plan național și internațional, a împlinit nu de mult 85 de ani, din care șase decenii le-a dedicat cu deosebită pasiune, mult zel și înaltă competență activității didactice și științifice, aducând contribuții remarcabile în domeniul arheologiei românești, care-i înscriu numele printre personalitățile de frunte ale acestei discipline din țara noastră.

Născut la 27 ianuarie 1907 la Bobaița (jud. Mehedinți) și-a făcut studiile liceale la Turnu Severin și apoi cele universitare la Facultatea de Filosofie și Litere a Universității

din București, avînd profesori de mare prestigiu, ca N. Iorga, I. Andrișescu, Sc. Lambrino, C. C. Giurescu, P. P. Panaitescu, S. Mehedinți, Vintilă Mihăilescu ș.a.

După obținerea licenței cu *Magna cum laude* în 1931 și a doctoratului, cu aceeași mențiune în 1938, cu teza *Arheologia preistorică a Oltenei*, pe care a publicat-o în 1939, a funcționat în perioada 1933—1945 ca profesor în învățămîntul liceal la Mănăstirea Dealului, Giurgiu și București. Totodată, în perioada 1933—1935 a efectuat un stagiul de perfecționare la Institutul de Preistorie al Universității din Viena, avînd

prilejul să audieze cursurile reputaților profesori O. Menghin și R. Pittioni.

Fiind apreciat în mod deosebit de profesorul N. Iorga, la al cărui Seminar de istorie universală a ținut o serie de prelegeri din domeniul preistoriei, i s-a încredințat de către acesta conducerea misiunii arheologice din Albania, funcționând în perioada 1938—1944 la început ca secretar și apoi ca director al Institutului român. În același timp a efectuat numeroase cercetări în muzeele din sud-estul și centrul Europei, ceea ce i-a permis, pe lângă o bogată documentare, în deosebi pentru teza de doctorat, să ia contact și cu cunoscuți specialiști în arheologie din diferite țări din aceste regiuni ale Europei.

Tot în această perioadă a fost și director fondator la Muzeul „Teohari Antonescu” din Giugiu și redactor al Buletinului acestui Muzeu (1938—1940), în care a valorificat unele din rezultatele cercetărilor sale arheologice din fostul județ Vlașca.

Bogata și valoroasa sa activitate de cercetare științifică a îndreptățit încadrarea sa în 1945 în calitate de profesor suplinitor la catedra de Istoria artelor și de conferențiar și apoi de profesor la disciplina Istoria veche a României de la catedra de Istoria României a Facultății de istorie a Universității din București, la care a fost mai mult timp șef de catedră și decan în perioada 1966—1971. În 1947—1948 a predat și cursul de Istoria economiei naționale la Academia de științe economice din București.

Activitatea didactică din învățământul superior a profesorului dr. doc. D. Berciu, conducător științific de doctoranzi, desfășurată cu multă energie, pasiune, dăruire și deosebită competență până în 1978 și continuată apoi până astăzi cu același elan și dragoste în calitate de profesor consultant și îndrumător științific a numeroși doctoranzi din țară, precum și a unora din străinătate, a contribuit și contribuie încă cu eficiență la formarea a generații de cadre didactice, cercetători și muzografi. Spre satisfacția profesorului lor, mulți dintre aceștia au devenit la rândul lor valoroși cercetători, contribuind, prin lucrările lor, la înălțarea prestigiului arheologiei românești în țară și străinătate.

Paralel cu activitatea didactică, prof. D. Berciu, în calitate de consilier și apoi de șef de sector și de colaborator onorific al Institutului de Arheologie din București, a desfășurat o prestigioasă activitate de cercetare științifică în domeniul arheologiei preistorice și geto-dacice, pe plan național și internațional, servind, în această privință, ca model demn de urmat pentru generațiile mai tinere de cercetători români în acest domeniu. Meritele sale ca reputat om de știință, cu contribuții remarcabile în domeniul tracologiei, l-au îndreptățit să ocupe din 1979 și până astăzi funcția de director al unui nou institut, de Tracologie, cunoscut recent sub denumirea de Institutul român de tracologie, din cadrul Ministerului Învățământului și Științei. Institutul acesta, cu schemă proprie, cinci filiale (Iași, Cluj-Napoca, Timișoara, Craiova și Constanța) și numeroși colaboratori externi, coordonează, sub directa conducere a prof. D. Berciu și a colaboratorilor săi apropiați, în frunte cu dr. P. Roman, activitatea de cercetare interdisciplinară din domeniul tracologiei, organizează simpozioane naționale de tracologie, cu participare în ultimii ani și de peste hotare, și se îngrijește de apariția cu regularitate și în condiții științifice și grafice corespunzătoare a publicațiilor *Thracodacia* și *Symposia Thracologica*, la care se adaugă cu începere din 1991 și seria *Bibliotheca Thracologica* I, apărută în colaborare cu Muzeul Dunării de Jos din Călărași.

În rodnică activitate de cercetare științifică a prof. D. Berciu, un rol deosebit de important îl ocupă șantierele de săpături arheologice, la care a participat încă ca elev, sub conducerea profesorului Al. Bărcăcilă la Drobeta, Ostrovu Șimian și Ostrovu Corbului și apoi ca student, sub direcția profesorilor I. Andrieșescu și Sc. Lambrino, la Oinac, Agârlie și Histria.

În continuare, după terminarea studiilor universitare și până astăzi, prof. D. Berciu a condus numeroase șantiere de săpături arheologice, cu obiective predominante din preistorie și perioada geto-dacică, dintre care mai importante, până la cel de al doilea război mondial, sînt acelea de la Petru Rareș și Tangiru din fostul județ Vlașca și după acest război, cînd cercetările arheologice au cunoscut în țara noastră o

dezvoltare deosebită, acelea de la Baia—Hamangia, Cernavodă, Verbicioara, Balta Verde, Gogoșu, Tariverde și Ocnița. Șantierele acestea de săpături arheologice, uneori exhaustive, i-au permis pe de o parte să descopere noi civilizații din neolitic, perioada de tranziție la epoca bronzului și epoca bronzului, iar pe de altă să aducă precizuni valoroase de ordin istoric, cultural și cronologic relativ la civilizațiile deja cunoscute din neolitic până în perioada geto-dacică inclusiv, rezultatele obținute fiind valorificate în monografiile și studii, cu deosebită rezonanță la specialiștii din țară și străinătate. Totodată, participarea tinerilor, studenți și colaboratori, la lucrările acestor șantiere, a contribuit la formarea acestora ca arheologi de teren, cu rezultate bine apreciate, încadrăți astăzi la Institutul de arheologie din București și la diferite muzee din țară.

Datele cercetărilor de teren, coroborate cu acelea obținute cu prilejul documentării în muzeele, institutele și bibliotecile din țară și străinătate, i-au fost prof. D. Berciu de un real folos în elaborarea a 14 lucrări monografice dintre care 10 în țară și 4 în străinătate, precum și a peste 200 studii și articole apărute în revistele și publicațiile din țară și de peste hotare.

În ceea ce privește lucrările monografice, tipărite în țară, lista lor începe cu *Arheologia preistorică a Olteniei* (1939), prima sinteză în acest domeniu, care prin bogăția, varietatea și interpretarea izvoarelor în context carpato-dunăreano-balcanic este utilă și astăzi.

Au urmat, în continuare, volumele în limba română: *Îndrumări în preistorie. O serie de prelegeri ținute la seminarul de istorie universală sub conducerea prof. N. Iorga* (1939); *Istoria artelor I* (1947); *Contribuții la problemele neoliticului în România* (1961), lucrare de mare amploare, în care se pune accentul în deosebi pe cercetările din Valca Dunării de Jos și din Dobrogea; *Cultura Hamangia* (1966), în care se prezintă această cultură neolitică, descoperită de autor pe baza cercetărilor de la Ceamurlia de Jos și din alte așezări și necropole din Dobrogea; *Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre* (1966), unde se tratează problemele importante privitoare la istoria și civilizația comunităților omenești în acest spațiu din paleolitic până la a doua epocă a fierului inclusiv; *La izvoarele istoriei. O introducere în arheologia preistorică* (1967), în care, pe lângă problemele generale, teoretice și de metodă, se prezintă cele mai importante rezultate ale cercetărilor arheologice de după cel de al doilea război mondial din diferite regiuni ale lumii, inclusiv din România; *Arta traco-getică* (1969), în care, reexaminându-se descoperirile mai vechi, se dă o nouă interpretare artei traco-getice, pe baza tuturor informațiilor existente la data respectivă; *Lumea celților* (1970), în care reiese importanța cunoașterii istoriei și civilizației celților pentru a doua jumătate a mil. I e.n. din Europa, precum și implicațiile fenomenului celtic în istoria și civilizația dacilor și *Buridava dacică I* (1981), în care se prezintă rezultatele cercetărilor exhaustive ale autorului din complexele de locuire geto-dacică de la Ocnița (jud. Vâlcea), din care un loc important îl ocupă inscripțiile de pe ceramică relativ la Buridava, la numele dacic al așezării de la Ocnița, și la regele Thiamarcos, identificat pentru prima dată, precum și numeroasele obiecte de import romane.

La acestea se adaugă capitolele privitoare la neolitic și Hallstatt din volumul I al Tratatului de istoria României (1960), partea relativ la geți și greci la Dunărea de Jos din cele mai vechi timpuri până la cucerirea romană din volumul I *Din istoria Dobrogei* (1965) și colaborarea sa la manualul *Probleme fundamentale ale istoriei României. Manual și crestomafie* (1987), ca și alte lucrări de mai mică întindere și broșuri cu diferite teme din preistoria Daciei și perioada geto-dacică.

În ceea ce privește lucrările sale monografice în limbi străine, acestea sînt de largă sinteză, contribuind la o mai bună cunoaștere peste hotare a istoriei vechi a României, pe baza cercetărilor până la data apariției lor. În acest scop, au fost elaborate de prof. D. Berciu următoarele lucrări monografice: *Neue Forschungsergebnisse zur Frühgeschichte Rumäniens* (Bonn, 1966); *Romania before Burebista*, în prestigioasă colecție *Ancient Peoples and Places* (London, 1967 și New York—Washington 1967); *Contribution à l'étude de l'art thraco-gète* (București, 1974), ediție franceză a volumului apărut în limba română în 1969 și *Daco-Romania*, în celebra

colecție *Archeologia Mundi* (London, 1978), cu versiuni franceză (Genova—Paris, 1976), germană (München, 1979) și italiană (Roma 1980).

În afară de aceste volume a publicat lucrarea *Das thrakogetische Fürstengrab von Agighiol in Rumänien*, în 50. *Ber. RGK* (Berlin Frankfurt a.M., 1971). De asemenea a colaborat cu capitolele în limba germană privitoare la geto-daci în secolele II î.e.n. — I e.n. și romani în epoca lui August în vol. 7 și 8 din *Fischer Weltgeschichte* (Paris, 1966), cu versiune engleză (New York, 1966) și italiană (Milano, 1967, 1968). La acestea se adaugă elaborarea de articole și coordonarea colaborării arheologilor români la *Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte*, volumele I și II (Prag, 1966, 1969).

Paralel cu lucrările monografice și colaborări la tratate, manuale, enciclopedii și diferite volume, prof. D. Berciu a publicat în cei 60 de ani de activitate peste 200 studii în reviste și publicații din țară și străinătate, privind îndeosebi diferite aspecte și probleme ale neo-eneoliticului, perioadei de tranziție la epoca bronzului, epocii bronzului, Hallstattului și La Tène-ului geto-dacic din spațiul carpato-dunăreano-pontic, precum și legăturile acestora cu centrul și sud-estul Europei și Anatolia.

Astfel, în ceea ce privește neoliticul, a acordat în aceste studii o atenție deosebită protoeneoliticului și culturilor neo-eneolitice Hamangia, Boian, Gumelnița, Sălcuța, Vădastra și Petrești, precum și alți așezări, periodizarea, cronologia și particularitățile acestor culturi, cit și manifestările lor artistice, îndeosebi celebra statueta a „Ginditorului” din necropola culturii Hamangia de la Cernavodă, ca și problema așa numitelor sceptre de piatră din România.

Relativ la perioada de tranziție la epoca bronzului a adus contribuții relativ la cultura Cernavodă și locul său în raport cu complexele culturale balcano-geco-anatoliene, iar privitor la epoca bronzului, îndeosebi în legătură cu cultura Verbioara descoperită, ca și culturile Hamangia și Cernavodă, tot de prof. D. Berciu, mormintele tumulare de la Verbioara și necropola de incinerare de tip Gîrla Mare de la Balta Verde, obiective cercetate și ultimele două publicate în colaborare cu P. Roman și E. Comșa.

Alte contribuții valoroase privesc necropolele tumulare din Hallstattul mijlociu și tirziu de la Balta Verde și Gogoșu din Oltenia, care au prilejuit autorului elaborarea unei lucrări de mari proporții în colaborare cu E. Comșa, apărută în publicația *Materiale și cercetări arheologice*, vol. II (1951).

Cele mai multe studii și articole ale prof. D. Berciu privesc istoria și civilizația geto-dacilor, cărora le-a acordat o atenție deosebită, cu începere din 1931, cînd a scris studiul *Buridava—Burebista* și pînă astăzi, elaborînd zeci de studii și articole în acest domeniu, îndeosebi în ultimii 25 de ani, cu teme relativ la geneza și evoluția civilizației geto-dacice, arta tracogetică și semnificația ei artistică și istorică, relațiile geto-dacilor cu grecii, celții și romanii, regele Thiamarcos și tradiția statală geto-dacică, rezistența geților împotriva armatei persane a lui Darius din 514 î.e.n. și prima atestare a geților într-un izvor scris; cele două mari personalități ale lumii geto-dacice, Burebista și Decebal ș.a.

În toate aceste studii s-a scos în evidență în mod pregnant nivelul înalt economic, cultural și politic al geto-dacilor, precum și rolul lor în istoria și civilizația sud-estului Europei.

O altă problemă importantă, căreia i-a acordat atenție prof. D. Berciu în studiile sale din ultimii 15 ani, este aceea a etnogenezei poporului român, în lumina arheologiei și a istoriografiei actuale, precum și alți dovezi arheologice ale continuității, cit și procesul romanizării geto-dacilor.

Paralel cu aceste studii, a manifestat interes și pentru alte epoci și probleme, ca de exemplu pentru: epoca migrațiilor, pe baza descoperirilor din necropola din sec. III și IV de la Oinac (în colaborare cu B. Mitrea); bibliografia Olteniei preistorice și a paleoliticului și mezoliticului din România; istoriografie, respectiv începuturile istoriei naționale în opera de

sinteză a lui N. Iorga, contribuția lui I. Andrieșescu la preistoria Daciei și sud-estului european și personalitatea lui V. Pârvan. Cum este și firesc, prin poziția proeminentă pe care o ocupă în tracologie română, l-au preocupat, pe lângă temele menționate și altele de istoriografie relativ la tradiții, realizări și perspective în tracologia românească, concepția traci-zantă a lui I. Andrieșescu în istoriografia română ș.a. În fine, alte studii s-au referit la preistoria Balcanilor, indoeuropenizarea Greciei, fibulele tracie, poziția culturală și cronologică a sceptorilor zoomorfe din Bulgaria, unele probleme ale legăturilor dintre Dunăre, Balcani și Anatolia în mil. III î.e.n. ș.a.

Îndelungată, bogată și variată activitate științifică a prof. D. Berciu, concretizată în volumele și studiile menționate, împletită în mod organic cu aceea didactică, a contribuit în mod substanțial la întărirea prestigiului arheologiei românești și din 1979 încoace și a tracologiei românești, în țară și peste hotare.

Pentru meritele sale deosebite științifice, prof. D. Berciu a obținut în decursul celor șase decenii de activitate mai multe titluri, distincții, ordine și medalii în țară și străinătate.

Astfel, în țară a fost de două ori distins cu Premiul al Academiei Române, respectiv Premiul „V. Pârvan” în 1936 și „N. Bălcescu” în 1961, iar în 1968 cu Premiul Ministerului Educației și Învățămîntului. De asemenea, i s-a acordat titlul de profesor universitar emerit și a fost ales Președintele Filialei din București a Societății de Științe Istorice, în care calitate a ținut numeroase conferințe, iar în 1970 membru titular al Academiei de Științe Sociale și Politice.

Pe plan extern, fost ales în 1937 membru al Institutului de Preistorie din Viena, în 1965 membru corespondent al Institutului arheologic german, în 1966 membru de onoare al Societății de arheologie iugoslavă, în 1976 membru din partea României la Consiliul Permanent al Uniunii Internaționale de Științe Preistorice și Protoistorice și apoi din 1981 membru al Comitetului de onoare permanent, al acestei Uniuni, membru al Societății de Preistorie din Ariège (Franța), în 1980 prim-vicepreședinte al Consiliului internațional de tracologie și din 1988 membru din partea României al Consiliului Internațional de studii indo-europene și tracie. La acestea se adaugă calitatea de vicepreședinte al Comitetului de organizare al celui de al II-lea Congres Internațional de tracologie din 1976 de la București, precum și participarea, ca invitat, pentru conferințe și comunicări la diferite Universități și Institute din Bulgaria, Jugoslavia, Cehoslovacia, Germania și Belgia, precum și la numeroase congrese și simpozioane internaționale din țară și străinătate.

Pentru valoroasa și deosebit de bogată activitate științifică și didactică prof. D. Berciu a fost distins cu ordinele „Steaua Republicii” și „Meritul Științific”, precum și cu medalia Universității din Liège.

După o activitate atât de rodnică, materializată cu numeroase cercetări de teren și lucrări, care i-au adus consacarea pe plan intern și internațional, prof. D. Berciu continuă astăzi, cu aceeași dăruire, energie și competență activitatea de cercetare științifică axată acum cu predilecție, în scris și pe teren (la Oenița), în domeniul tracologiei, din cadrul Institutului în fruntea căruia se află din 1979. Totodată, în calitate de profesor consultant, se ocupă, cu aceeași dăruire și înaltă competență, de îndrumarea doctoranzilor, cărora le stă în permanență la dispoziție, ajutîndu-i, cu experiență și bogatele sale cunoștințe, la elaborarea tezelor de doctorat.

La a 85-a aniversare a prof. D. Berciu, ca fost audient al lecțiilor sale de la Universitatea din București, cu peste 45 ani în urmă și apoi de colaborator apropiat în cadrul Institutului de tracologie, în calitate de președinte al Filialei din Iași a acestui Institut, îi doresc personal, precum și din partea colaboratorilor acestei Filiale, încă ani mulți și sănătate pentru a putea realiza, așa cum dorește, tot ceea ce și-a propus din punct de vedere științific.

MIRCEA PETRESCU-DÎMBOVIȚA

PROFESORUL VASILE NEAMȚU LA 70 DE ANI

Plină când judecata cumpănită și nepărtinitoare — ce numai cu scurgerea timpului se poate săvârși în chip satisfăcător — va fi frustată de împliniri îndrituite, roadele trudei cărturărești rămân adesea evaluate iluzoriu. Nu este un secret pentru nimeni că ultimele decenii, pe lângă excomunicările brutale de autori și de opere, au vertebrat o ierarhie strîmbă a valorilor, dependentă în mare parte de gradul de ancilizare și cameleonizare față de percepțele și interesele puterii politice, și că pozițiile înalte au contribuit în multe cazuri la solidificarea autorității științifice a celor ce le rețineau, metehne perpetuate într-o oarecare măsură și după evenimentele spectaculoase din decembrie '89, de vreme ce propulsările în prestigioase demnități academice și universitare nu au demarat întotdeauna de la prospectarea riguroasă a perenității realizărilor profesionale, ci de la aureola dobîndită în anii precedenți, ca urmare a situației în partea superioară a piramidei sociale.

Prin prisma acestor realități nu este de mirare că un savant de onestitate și modeste pilduitoare, cu un profil moral neîntinat, precum Vasile Neamțu, n-a dobîndit de la oficialități recunoașterea cuvenită pentru meritele sale deosebite. Am părăsi perimetrul lealității dacă am încerca să acredităm ideea că Profesorul Neamțu ar fi în situația unui marginalizat sau a unui neapreciat, cînd i s-au tipărit un mare număr de lucrări, cînd Academia Română l-a distins cu un premiu de vază, cînd colegii și foștii studenți îl înconjoară cu căldură și venerație, cînd — în ultimii doi ani — se încearcă anumite gesturi reparatorii: conducerea Facultății de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” i-a propus reîncadrarea ca profesor, a fost ales membru de onoare al Institutului de Arheologie din Iași și al Societății de Istorie și Retrologie Agrară a României, a fost numit vicepreședinte al Comisiei Monumentelor Istorice pentru Moldova. Toate aceste dovezi elovente de deferență vin cu o nepermisă întârziere și sînt încă departe de a răsplăti o muncă neobosită de devotat și hăruiat dascăl la Alma mater din vechea capitală a Moldovei și o creație istoriografică ce situează pe autorul ei în elita medievisticii românești.

Născut la 19 decembrie 1922 la Tișăuți (com. Ipotești, jud. Suceava) ca fiu al lui Ambrozie Neamțu și al Elenei Neamțu (născută Dan), Vasile Neamțu a avut o copilărie neocolită de greutate, ce decurgeau din apartenența la o familie destul de numeroasă, care, cu veniturile capului său — notar comunal în Bosanciul învecinat, cu forță de muncă diminuată de o invaliditate căpătată în primul război mondial —, făcea față cu dificultate asprimilor vieții. În pofida veniturilor limitate, Ambrozie Neamțu — el însuși absolvent al Școlii de Artă și Meșerie din Cîmpulung Moldovenesc — s-a străduit să asigure o instruire serioasă copiilor săi, astfel că Vasile Neamțu, după ce a început studiile primare în satul de obîrșie, și le-a continuat la reputatul liceu „Ștefan cel Mare” din Suceava, unde, între dascălii de notorietate, se numărau Alexandru Băcănețu și Rudolf Gassauer, care, cu veleitățile lor de investigatori ai trecutului, i-au insuflat desigur pasiunea pentru istorie. De altfel, ambianța Sucevei interbelice emana parcă mai mult ca alte orașe moldave parfumul epocilor apuse, incitînd la prospectarea lor. Liceanul Vasile Neamțu a resimțit nu numai atracția muzei Clio, ci și a Polymniei, cîteva încercări poetice fiindu-i găzduite de publicațiile din Cernăuți „Bucovina literară” și „Gazeta Bucovinei”. După ce și-a susținut bacalaureatul la liceul „Eudoxiu Hurmuzaki” din Rădăuți, în 1943 a trecut cu succes examenul de admitere la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Iași. Vîltoarea războiului îi perturbă viața de student, în toamna aceleiași an fiind înmatriculat a Școala militară de ofițeri de infanterie în rezervă din Bacău, pe care o părăsește însă curînd din cauza unei fracturi de picior, astfel că este nevoit să petreacă mai multe luni în diferite spitale din țară. Fără să dispună de instrucție, este trimis pe front în Cehoslovacia, la un serviciu auxiliar, cel de armament și muniții, fiind demobilizat de-abia după sfîrșitul războiului. Revenit într-un Iași distrus și încercat de

foamete și lipsuri, într-o Universitate pauperă și supusă ingerințelor noilor factori politici, Vasile Neamțu a nădădit să se consacre cu pasiune studiului, între profesorii de îndrumările cărora a beneficiat numărîndu-se Andrei Oțetea, Alexandru Boldur, Nicolae Grămadă, Paul Nicorescu, Nicolae Corivan, Filip Horovitz, Nicolae Grigoras, Dimitrie Ciurea etc. Elanurile tinereții i-au fost parțial zăgăzuite de reactivarea unui t.b.c. pulmonar, contractat încă de pe băncile liceului, de pe urma căruia a suferit cu intermitențe mai mulți ani.

În vara lui 1948 prezintă teza de licență cu o temă privind breslele din Moldova medievală, fiind repartizat pentru cîteva luni la Școala elementară din Bosanci, pentru ca în anul următor, la 5 aprilie, să fie încadrat ca asistent la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Iași, mai întîi — pentru foarte scurtă vreme — la Istoria veche, apoi la Istoria medie a României, pe care nu a mai abandonat-o pînă la pensionarea survenită în 1987. Admirabila sa tovarășă de viață, Eugenia Neamțu, ființă de sensibilitate deosebită și medievistă cu mari calități, l-a ajutat nu numai să traverseze cu bine stări precare de sănătate, ci i-a fost, pînă la tragica sa dispariție din 1980, un colaborator prețios în munca de cercetare, cu care s-a emulat reciproc și a cules roadele unor realizări remarcabile. Perioada îndelungată cît a funcționat la Alma mater, de aproape patru decenii, presărată cu ne-nărate reforme, care, în loc să îmbunătățească și să modernizeze sistemul de învățămînt, l-au dezorganizat și l-au împregnat cu măsuri ideologice, a avut și neajunsul de a suprasolicita personalul profesoral cu norme didactice încărcate, astfel că Vasile Neamțu, pe lângă atribuțiile aferente Istoriei medii a României, a trebuit să preia cursuri și seminarii privind Istoria veche a României, Istoria popoarelor URSS, Istoria Bulgariei, Arheologia medievală, Demografia istorică, Paleografia chirilică, Etnografia României etc., ceea ce l-a obligat la mari eforturi. Pentru achitarea de obligațiile didactice — îndeplinite mereu cu conștiințiozitate greu comparabilă —, dar mai ales pentru elaborarea lucrărilor științifice, a studiat și a făcut cercetări în principalele biblioteci, arhive și muzee din țară, beneficiînd și de cîteva stagii scurte de documentare în străinătate, mijlocite de Universitate (Polonia, Bulgaria, Cehoslovacia) sau realizate prin eforturi personale (Ungaria). În vara anului 1985 a participat la lucrările celui de-al 16-lea Congres internațional de științe istorice de la Stuttgart. Avansarea în ierarhia didactică s-a produs cu impediment, în 1956 fiind promovat lector și tocmai în 1974 conferențiar, desigur pentru că s-a sustras cît a fost posibil activităților politice, pentru că n-a schițat niciodată nici cel mai mic semn revendicativ și pentru că n-a fost scutit de gesturile pizmașe ale unor confrăți cu atribuții mai înalte.

Am avut prilejul ca în urmă cu trei decenii să mă număr printre învățăceii săi, profitînd de îndrumările sale docte și cumpănite, mereu afabile. Mai mult poate decît de la alți dascăli, am învățat de la Vasile Neamțu că natura istoriei însumează nu numai evenimente și date și că, pentru înțelegerea în profunzime a evoluției omenirii, esențiale sînt nu doar tumultul înclăstărilor militare și vîltoarea de pe eschierul politic, ci și derulările molome de pe făgașul vieții economice și sociale. Enunțarea acestor adevăruri de esență axiomatică s-a făcut de multă vreme, dar, cu toate că ele dețin o acceptare cvasiunanimă, o reflectare edificatoare pe plan practic se profilează cu reticență, astfel că, în ciuda aserțiunilor complete, ansamblul rosturilor politice continuă să se bucare de un statut privilegiat. În raport cu alte domenii ale disciplinei. Deplin conștient de aceste realități, Profesorul Neamțu nu a fost înclinat să comită abateri de la programul tematic prefigurat din prima tinerețe, nepropunîndu-și vreodată drept ideal succesul facil și epatarea cititorului sau a auditorului.

Domeniile asupra cărora și-a fixat centrul de greutate al preocupărilor — nespectaculoase, dar nu mai puțin importante — privesc viața economică din regiunile românești extracarpătice de-a lungul evului mediu, prospectată în di-

versele sale fațete, începînd de la producerea, tipologia, funcționalitatea și cronologia uneltelor, tehnica producției agricole, evoluția meșteșugurilor și a vieții urbane și pînă la circulația monetară și comercializarea anumitor categorii de mărfuri la est de Carpații Orientali. S-a lăsat absorbit, de asemenea, de unele aspecte ale sistemului administrativ și de frământările sociale din perioada medievală tîrzie, ca și de istoria învățămîntului din Moldova. A căutat să pătrundă în intimitatea vieții de zi cu zi a omului medieval, investigîndu-i cu meticulozitate condițiile de trai, locuința, ocupațiile, preocupările artistice și culturale, rosturile vieții sociale etc. Vasile Neamțu este unul din pușinii medievști cu formație inițială de istoric care s-a edificat asupra importanței universului deschis de arheologie pentru reconstituirea trecutului, convingerea sa nerămînd formală, ci materializîndu-se prin participarea la lucrările de pe cîteva importante șantiere de săpături (Suceava, Iași, Baia), prin prelucrarea și publicarea exemplară a unor categorii de obiecte, interpretate nuanțat, în conexiune cu descoperirile din arcașurile învecinate sau îndepărtate. La fel de benefice pentru anumite concluzii privind structurile economice i-au fost stăruitoarele cercetări din domeniul etnografiei.

Teza de doctorat referitoare la tehnica producției cerealiere în Ţara Românească și Moldova pînă în secolul al XVIII-lea, avînd drept conducător științific, pe caad. prof. dr. Ștefan Pascu, a fost susținută la Cluj în mai 1971, după o temelnică documentare de peste un deceniu. Publicată în 1975 la București, în traducere franceză, această remarcabilă lucrare a fost încununată cu premiul „N. Iorga” al Academiei Române. Ea a fost succedată de două volume de reală valoare științifică, tipărite în 1980 și, respectiv, în 1984, în care se valorifică rezultatele săpăturilor metodice din așezarea urbană

de la Baia, întreprinse între anii 1967 și 1980 sub conducerea Eugeniei Neamțu. Și aceste lucrări monografice s-au bucurat de o bună primire în lumea specialiștilor din țară și străinătate, Academia decernînd celui de-al doilea volum premiul „Nicolae Bălcescu”. Dintre lucrările de mai mare întindere ale Profesorului V. Neamțu mai menționăm cînsul de *Istorie medie a României*, multiplicat la Iași în 1982, care îi reflectă metodologia și sobrietatea didactică precum și colaborările la volumele colective *Istoria orașului Iași*, I (red. C. Cibodaru, Gh. Platon, Iași, 1980) și *Istoria Universității din Iași* (red. Gh. Platon, V. Cristian, Iași, 1985).

Aceste lucrări, la fel ca și numeroase alte studii, reflectă un istoric exigent și migălos, cu cunoștințe extrem de largi și profunde, cu disponibilități spre interdisciplinaritate, de o rigoare exemplară, minuiitor al unui stil sobru și limpede, cu construcții logice și nuanțate, lipsite de divagații și banalități. Generozitatea și corectitudinea sa ireproșabilă din viață se regăsesc în acribia textelor și notelor adiacente: tuturor celor ce l-au precedat în preocupări, nindiferent de viabilitatea meritelor, îi se recunoaște cu scrupulozitate aportul la deslușirea diferitelor secvențe ale trecutului. Speculațiile și artificiiile nu-și găsesc loc în demonstrațiile sale, reconstituitile făcute remarcîndu-se prin echilibru, prudență și clarviziune.

La împlinirea a șapte decenii de viață, cu un bilanț de netăgăduită consistență, în numele foștilor studenți, a colaboratorilor și colegilor de la Institutul de Arheologie din Iași, îi urmăim din toată inima Profesorului Vasile Neamțu ani mulți și prosperi, cu realizarea deplină a proiectelor ce îi captează energia creatoare.

VICTOR SPINEI